

> William Verstappen, adviseur bij Brulocalis

EERSTE RESULTATEN VAN DE WERKGROEP GEMEENTEFINANCIËN, EEN INITIATIEF VAN DE CONFERENTIE VAN BURGEMEESTERS

De achtereenvolgende crisissen (corona, overstromingen, het conflict in Oekraïne en zijn gevolgen voor de energievoorziening en de inflatie, de opvang van vluchtelingen, enz.) hebben hun sporen nagelaten in de overheidsfinanciën. Geen enkel bestuursniveau is gespaard gebleven. De tekorten lopen op en de vooruitzichten voor de toekomst zien er somber uit. Op lokaal niveau is de schok immens: terwijl onze lokale besturen in 2020 weer financieel gezond waren, zijn hun begrotingen de voorbije drie jaar in het rood gekelderd en zijn hun net weer aangevulde reserves nu helemaal opgesoupeerd. Daarbij komt nog dat deze economische crisis zonder weerga ook nog eens gepaard gaat met nieuwe lasten die ze van andere bestuursniveaus opgelegd krijgen. Daarom werd in februari 2022 in de schoot van de Conferentie van burgemeesters een specifieke werkgroep (WG) opgericht. Men wil zich buigen over de draagkracht van de lokale financiën en inzicht krijgen in de budgettaire situatie van de Brusselse lokale besturen. Brulocalis bereidt de werkzaamheden voor en verzorgt het secretariaat. Daarbij wordt de vereniging ondersteund door de deskundigheid van de Federatie van gemeentesecretarissen en die van de gemeenteontvangers. Hier alvast de eerste resultaten.

Deze werkgroep Gemeentefinanciën ging meteen aan de slag. Naast de lange ervaring van de vijf burgemeesters die door de Conferentie waren aangesteld, werd het werk voorbereid met een aantal uitvoerige nota's van Brulocalis en de Federatie van gemeenteontvangers. Er werd een nauwkeurig overzicht gemaakt van de situatie in de gemeenten en het kader en de reikwijdte van de werkzaamheden van de werkgroep werden vastgelegd.

Gezien de acute financiële moeilijkheden waarmee lokale besturen te kampen hebben en de bedreigingen voor hun werking en uiteindelijk voor hun dienstverlening aan de burgers, was het de bedoeling om een aantal concrete en realistische actiepunten uit te werken op lokaal, gewestelijk en federaal niveau.

REGEREN IS VOORUITZIEN

Er werden ook denkpistes aangereikt voor de toekomst. Er werden stevige eisen op tafel gelegd voor de hogere overheden, vooral rond de doorgeschoven lasten (politie, maatschappelijke hulpverlening, pensioenen, enz.). De aangereikte oplossingen zijn ook het resultaat van een proces van introspectie: de gemeenten hebben meerdere hefboomen in handen waarop ze rechtstreeks kunnen ingrijpen. Ze zullen ongetwijfeld moedige beslissingen moeten nemen en krachtige initiatieven moeten nemen op het vlak van uitgaven en goed bestuur. Om te slagen wordt gekozen voor overleg en samenwerking. Tussen de

gemeenten, zeker, maar ook met het Gewest en de federale overheid.

Op gewestelijk niveau werd Bernard Clerfayt, minister van Plaatselijke Besturen, zeer snel bij de werkzaamheden betrokken, waarbij hij zich ertoe verbond de werkgroep te ondersteunen en bij te staan in haar inspanningen. Al snel kwam daar de minister van Financiën en Begroting, Sven Gatz, bij, gezien zijn specifieke bevoegdheden, die ook belangrijk zijn voor het lokale niveau. We willen graag onderstrepen dat zij en hun respectieve kabinetten zich beschikbaar hebben gesteld.

Wat de federale overheid betreft, werden verschillende kanalen gebruikt of geactiveerd, naar het voorbeeld van de Federale Overheidsdienst Financiën. Dit gebeurde in het bijzonder via het tweejaarlijks overleg met de verenigingen van steden en gemeenten of in het kader van de Staten-Generaal van de politie en de MCFS, waaraan het laatste nummer van de *Nieuwsbrief* een thematisch dossier wijdde¹. Dit overleg werd de afgelopen maanden in hoog tempo gevoerd en heeft vruchten afgeworpen en geleid tot een aantal concrete vorderingen. We vatten ze hieronder samen.

1. Wettelijke machtiging om retributies op te leggen

Deze algemene wettelijke machtiging in de Nieuwe Gemeentewet (NGW) verwerken is een oude eis van Brulocalis. Deze eis werd al tijdens de vorige legislatuur geformuleerd en in 2019 herhaald in het Gewestelijk Memorandum 2019

> Met deze werkgroep wil men alle Brusselse gemeenten rond de tafel krijgen rond de gemeentefinanciën.

1. Zie Nieuwsbrief nr. 134, Mei-Juni 2023

van de Conferentie van burgemeesters en Brulocalis.

Hoewel de gemeente over een grondwettelijke fiscale autonomie beschikt om belastingen te heffen, kan zij, voor zover het gaat om retributies, niet zelf beslissen om de burger te dwingen een bepaald bedrag te betalen. De wetgever moet eerst tussenbeide komen omdat de retributie alleen wordt opgelegd op grond van een wettelijke norm. Het ontbreken van een uitdrukkelijke rechtsgrondslag heeft het gevaar in zich dat de vergoeding geherclassificeerd wordt als een belasting (in welk geval ze op onregelmatige wijze zou worden geheven). Als bovendien een gemeentelijk retributiereglement nietig zou worden verklaard, zou de overheid verplicht zijn om de ten onrechte geïnde bedragen volledig terug te betalen. Het hoeft geen betoog dat deze rechtsonzekerheid negatieve gevolgen kan hebben voor de gemeentefinanciën.

Om deze leemte op te vullen, heeft Brussel Plaatselijke Besturen (BPB) van zijn bevoegde minister de opdracht gekregen een ontwerp van ordonnantie op te stellen om deze wettelijke bevoegdheid uitdrukkelijk in te voeren in de NGW. Deze tekst moet binnenkort worden voorgelegd aan de regering en vervolgens aan Brulocalis voor advies.

2. Synergieën tussen gemeenten en OCMW's

Heel wat gemeenten en hun OCMW's hebben niet gewacht op deze werkgroep om samen initiatieven formeel vast te leggen. Wettelijk zijn de OCMW's al verplicht om als bijlage bij hun begroting een verslag in te dienen bij de gewestelijke toezichthoudende overheid "over schaalvoordelen en het opheffen van overlappingsen of het dooreenlopen van activiteiten van het OCMW en de gemeente zoals bedoeld in artikel 26bis §5 van de organieke wet"².

Het is de bedoeling om lokale praktijken te delen en formeel vast te leggen in een methodologische gids met beste praktijken. Deze gids wordt opgesteld door BPB en moet lokale besturen helpen om synergieën met hun OCMW's tot stand te brengen en te versterken. Hiervoor is een specifieke werkgroep opgericht.

3. Aankoopcentrales

De reeds bestaande intergemeentelijke werkgroep Overheidsopdrachten heeft de opdracht gekregen om alle aankoopcentrales in kaart te brengen die door de lokale besturen zijn opgegeven, zodat de lijst op het internet kan worden geplaatst. Op gewestelijk niveau heeft de minister van Plaatselijke Besturen BPB daarnaast ook gevraagd om de verschillende mogelijkheden te onderzoeken om overheidsopdrachten voor lokale besturen te centraliseren. Ook de Federatie van gemeentesecretarissen wordt hierover bevraged.

4. Intergemeentelijke samenwerking rond bepaalde diensten

Het bovengemeentelijke principe is niet nieuw, maar komt steeds meer naar voren als een van de

> Het belastingreglement "Belasting op antennes voor telecommunicatie, signaaloverdracht en informatie-uitwisseling via hertzgolven" wordt binnenkort in alle gemeenten van het Gewest ingevoerd.

oplossingen voor de toekomst. De bedoeling is om gemeenten samen te brengen rond een bepaald project en zo de krachten te bundelen en schaalvoordelen te behalen. Het raamwerk en het doel van het project moeten wel nog vastgelegd worden.

Het beheer van gemeentelijke zwembaden is aangewezen als proefproject³. De situatie is al jaren duidelijk: Brussel heeft om verschillende redenen te weinig zwembaden. Er zijn verschillende renovatieprojecten tegelijk aan de gang, nieuwe projecten zijn afgeblazen of op de lange baan geschoven, en de stijgende kosten voor energieverbruik zetten het voortbestaan van deze zwembaden op de helling. Daarom is een bovengemeentelijk beheer nodig om deze problemen te overwinnen en de toekomst van deze voorzieningen op lange termijn veilig te stellen, zodat ze maximaal kunnen worden benut en de exploitatiekosten kunnen worden teruggedrongen.

Eind 2022 vond een eerste bijeenkomst plaats tussen de zwembadbeheerders en de vertegenwoordigers van de lokale besturen. Het resultaat was een register met mogelijke synergieën en besparingen en een studie naar de beste juridische structuur.

5. Fiscaliteit

- Belastingen op gsm-antennes en zendmasten

Al meer dan twintig jaar is er een groot geschil over de belasting op gsm-antennes tussen de Brusselse gemeenten en de operatoren. De lokale besturen lopen hier enkele miljoenen euro's mis.

Om een einde te maken aan deze situatie heeft een werkgroep voor alle Brusselse gemeenten een gemeenschappelijk belastingreglement opgesteld. Het belastingreglement "Belasting op antennes voor telecommunicatie, signaaloverdracht en informatie-uitwisseling via hertzgolven" wordt binnenkort in alle gemeenten van het Gewest ingevoerd⁴.

- Aanvullende gemeentebelasting

Volgens de initiële begrotingen voor 2023 zijn de aanvullende personenbelasting en de roerende voorheffing alleen al goed voor 70% van de belastinginkomsten en 40% van de totale inkomsten van de lokale besturen. Het spreekt dan ook voor zich dat de aandacht vooral uitgaat naar deze twee essentiële inkomstenbronnen voor de lokale besturen.

Personenbelasting (PB)

In november 2022 werd op initiatief van Brulocalis en de Federatie van Brusselse gemeenteontvangers in de FOD Financiën en in aanwezigheid van de verschillende betrokken federale departemen-

2. Omzendbrief 2023/13 van 24 juli 2023 betreffende de opmaak van de begroting 2024 van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In artikel 26bis van de organieke OCMW-wet van 8 juli 1976 staat dat: "Het overlegcomité waakt erover dat elk jaar een verslag wordt opgesteld met betrekking tot de schaalvoordelen en het opheffen van overlappingsen of het dooreenlopen van activiteiten van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn en van de gemeente. Dit verslag wordt aan de begroting van het centrum en aan die van de gemeenten gehecht".
3. Het Gewest heeft hiervoor ook 2 miljoen euro vrijgemaakt.
4. Zie het nieuwsbericht van 17 juli 2023 op onze website: <https://brulocalis.brussels/nl/nieuws/overal-brussel-hetzelfde-gemeentereglement-voor-gsm-masten>

ten en BPB, een studienamiddag georganiseerd rond de aanvullende gemeentebelasting. Voor het eerst sinds de invoering van het mechanisme van de voorafbetaling in 2017 zaten alle belanghebbers rond de tafel. De Brusselse vertegenwoordigers konden op deze vergadering kennismaken met de mogelijk extra diensten van de FOD voor de gemeenten.

De ontvangers deden ook concrete voorstellen ter verbetering van de informatie in de 173x die aan de gemeenten wordt verstrekt. Deze voorstellen moeten leiden tot een grotere budgettaire speelbaarheid. De FOD stond hiervoor open. Dat wordt momenteel opgevolgd via de halfjaarlijkse overlegvergaderingen tussen de verenigingen van steden en gemeenten en het ministerie⁵.

Onroerende voorheffing (OV)

In 2023 zullen de inkomsten uit de OV 40% van de belastinginkomsten en een derde van de totale inkomsten op de gewone dienst uitmaken. Verhoudingsgewijs zijn het de belangrijkste inkomsten voor de gemeenten en daarom besteedt de werkgroep gemeentefinanciën er de meeste aandacht aan. De manoeuvreerruimte is evenwel beperkt, aangezien de OV een belasting op verschillende niveaus is. Terwijl het grootste deel van de inkomsten naar de gemeentekas gaat, wordt de OV op federaal niveau vastgelegd en geïnd door het Gewest (Brussel-Fiscaliteit). De lokale besturen vragen duidelijk om deze belasting beter te innen en ze willen er zeker van zijn dat alles in het werk wordt gesteld om ervoor te zorgen dat wat zou moeten werken, ook werkt.

Er zijn veel valkuilen. Op het federale niveau is er sprake van inertie. De OV stoelt nog altijd op een achterhaald kadaster. Hierdoor lopen de gemeenten naar schatting 5% tot 10% van hun totale inkomsten mis, wat voor 2023 neerkomt op 45 tot 90 miljoen euro. De federale overheid is evenwel terughoudend om hierin te investeren. Sinds 1 januari 2018, toen het Brussels Gewest de belasting overnam, zijn de inkomsten immers niet meer voor haar.

Hoewel ze geen directe invloed hebben op de waarde-indexen die door de federale overheid worden vastgesteld, kunnen de gemeenten wel ingrijpen in de karakteristieken van eigendommen. De meeste gemeenten hebben een ambtenaar rechtstreeks naar het kadaster gestuurd om deze updates uit te voeren. Helaas staan het beperkte aantal verwerkte dossiers en de naleving van de GDPR het werk momenteel in de weg.

Op gewestelijk niveau is de vooruitgang veel tastbaarder. Naast de steun van Brussel Fiscaliteit aan gemeenten om het kadaster bij te werken, is er een proefproject gestart tussen de gewestelijke administratie en de Stad Brussel om percelen die belastingvrijstelling genieten 'op te schonen'. De eerste resultaten zijn zeer bevredigend en de minister van Begroting is van plan om dit project geleidelijk uit te breiden naar alle gemeenten. Een identiek verificatieproces is aan de gang voor percelen die vrijgesteld zijn van onroerende

voorheffing⁶. Ook hier werd het Gewest gevraagd om een gedetailleerde controle uit te voeren van de lijsten die het van de federale overheid heeft ontvangen.

Op het vlak van de onroerende voorheffing is de werkgroep ook een prospectieve studie opgestart. Op initiatief van de werkgroep heeft het Gewest een eerste gedetailleerd onderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid om op gemeentelijk niveau een gedifferentieerde onroerende voorheffing in te voeren. Sinds het aanslagjaar 2019⁷ hebben de Vlaamse gemeenten deze mogelijkheid. Ze kunnen vrijstellingen en verminderingen of een andere vorm van differentiatie met lagere tarieven vastleggen voor de bijkomende gemeentelijke opcentiemen op de onroerende voorheffing⁸. Momenteel maken acht Vlaamse gemeenten er gebruik van.

In Brussel bestaat in de praktijk al zoiets als de gedifferentieerde onroerende voorheffing. De premie Be Home wordt al in meerdere gemeenten toegekend. De eigenaar die in zijn woning woont, betaalt hierdoor minder onroerende voorheffing. De bedoeling is hier om de gemeenten de mogelijkheid te geven om hun opcentiemen te differentiëren.

Tijdens een hoorzitting van het Waalse parlement in het kader van het lopende debat over een uitgebreide gewestelijke hervorming van de onroerende voorheffing, sprak Marc Bourgeois, professor fiscaal recht, over de filosofie achter dit principe: *'Des centimes additionnels peuvent être différenciés à l'IPP au niveau de la Région, pourquoi ne serait-il pas fait des centimes potentiellement différenciés au précompte immobilier en fonction des choix politiques qui sont menés par les communes et qui sont des choix de subsidiarité ?'*⁹

'De verbetering van een gedifferentieerde onroerende voorheffing' werd in september 2022 ook opgenomen als een van de doelstellingen van de databank Urbis authentieke bron die door Paradigm (het vroegere CIBG) wordt ontwikkeld. De bedoeling van deze gewestelijke tool is om alle kadastrale percelen en de daaraan toegewezen zakelijke rechten in kaart te brengen. Daarvoor worden de gegevens van een vijftiental Brusselse overheidsdiensten met elkaar vergeleken en gecentraliseerd.

Er wordt nog nagedacht over de mogelijkheid voor de Brusselse gemeenten om een gedifferentieerde onroerende voorheffing in te voeren. Dat is evenwel een politieke beslissing en indien nodig moet dit formeel vast komen te liggen in een ordonnantie. Als het er komt, zal het niet voor de volgende legislatuur zijn. In de tussentijd, in de aanloop naar de verkiezingen, gaan er geruchten over een mogelijke defederalisering van het kadaster als onderdeel van een nieuwe staatsvorming. Deze beslissing zou nieuwe perspectieven openen voor de lokale besturen.

5. Zie het nieuwsbericht van 1 december 2022 op onze website: <https://brulocalis.brussels/nl/nieuws/de-aanvullende-belasting-op-de-personenbelasting-brulocalis-en-de-federatie-van>

6. De zgn. 'dode hand'. Bepaalde gebouwen in Brussel zijn van oudsher vrijgesteld en moeten geen OV en gemeentelijke opcentiemen betalen (scholen, ziekenhuizen, gebedshuizen, ambassades, openbare besturen, enz.).

7. Zie artikel 4 van het Vlaams decreet van 18 mei 2018 houdende wijziging van artikel 41 van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, wat de verfijning van de belastingbevoegdheid van de gemeenteraad betreft, BS 11 juni 2018.

8. *Le précompte immobilier et la fiscalité immobilière*, Rapport aan het Waals parlement van gedeputeerde Paul Furlan, 'Rapport introductif sur le précompte immobilier et la fiscalité immobilière en application de l'article 71 du Règlement du Parlement de Wallonie' i.s.m. Benoît Bayenet en Marc Bourgeois, februari 2021, p. 147.

9. *Commission du budget et des infrastructures sportives*, Waals parlement, sessie 2020-2021, integraal verslag, nr. 166, 26 april 2021, p. 50.

6. Lastenverschuiving

Ongetwijfeld het belangrijkste dossier voor de lokale besturen, maar ook het dossier waarop ze de minste greep hebben. Bij lastenverschuiving worden de financiële gevolgen van een beslissing van het ene bestuursniveau (in dit geval de gewestelijke en federale overheid) geheel of gedeeltelijk doorgeschoven naar een ander bestuursniveau (in dit geval de lokale besturen). Dit verschijnsel is niet nieuw, maar het heeft zich de laatste jaren zo sterk verspreid dat het onhoudbaar wordt voor het lokale niveau, dat zich op het kruispunt bevindt van beslissingen die door andere bestuursniveaus worden genomen.

Zowel in het gewestelijk memorandum van 2018 als in het federale memorandum van 2019 heeft de Conferentie van burgemeesters en Brulocalis er echter herhaaldelijk op aangedrongen om het principe van budgettaire neutraliteit te respecteren.

Dit principe houdt in dat elk beslissingsniveau telkens de financiële en administratieve gevolgen van een geplande beslissing voor de lokale besturen moet evalueren. Als er sprake is van nadelige financiële en beheersmatige gevolgen voor de lokale besturen, dan moet de desbetreffende instantie de nodige compensatiemaatregelen nemen.

In plaats van minder, komen er steeds meer lastenverschuivingen. De voorbeelden zijn legio: politie, pensioenen, maatschappelijke bijstand, loonsverhogingen voor gemeentepersoneel, de verplichting om ongevraagd projecten mee te financieren, enz.

Er zijn steeds meer tekorten en men moet voldoen aan de Europese regelgeving. Er is dan ook minder speelruimte en de verleiding is groot bij de hogere bestuursniveaus om de kosten van hun beslissingen niet volledig zelf te dragen...

Het fenomeen is niet aan de aandacht ontsnapt van de monitoringcommissie inzake de naleving van de verplichtingen en verbintenissen door de lidstaten van het Europees Handvest inzake lokale autonomie. Zie het verslag dat ze op 27 oktober 2022 over België heeft voorgelegd aan het Congres van lokale en regionale overheden¹⁰.

In haar algemene aanbevelingen drukt de commissie haar bezorgdheid uit over het gebrek aan dialoog en overleg tussen het federale en het lokale niveau over regeringsbeslissingen of -initiatieven met een directe of indirecte impact op de lokale besturen: *“the lack of dialogue and consultation between the federal and the local levels on governmental decisions or initiatives that have a direct or indirect impact in the area of local authorities”*.

Ze vraagt ook om op de desbetreffende niveaus het principe van budgettaire neutraliteit toe te passen en te zorgen voor adequate financiering: *“Establish at all the appropriate levels and in an explicit manner the principle of budgetary neutrality, by which the decisions and rules of the federal or regional levels that have an impact on*

> **Men eist dat de gemeenten de inkomsten uit de onroerende voorheffing beter kunnen innen.**

the duties and activities of the municipalities should be accompanied by adequate funding”. Ook moet lastenverschuivingen gepaard gaan met de nodige financiële middelen: *“Avoid decentralising to the local authorities duties or responsibilities without first establishing the necessary financial resources. Transfers of responsibilities must be accompanied by corresponding funding”*.

De Brusselse gemeenten zijn niet de enigen voor wie deze overdrachten steeds zwaarder worden. In maart 2022 heeft het Waals Gewest, onder druk van de Waalse lokale besturen, aan het Overlegcomité gevraagd om een interfederaal werkgroep op te richten voor een reactie op een aantal federale beleidsmaatregelen die gevolgen hadden voor de lokale financiën. Het Brussels Gewest steunde het voorstel van bij het begin. Het toepassingsgebied omvat aangelegenheden waarvoor de federale regering bevoegd is, namelijk de pensioenen en de fiscaliteit (Tax-Shift en kadastraal inkomen), evenals de zogenaamde overdrachtsuitgaven (leefloon, hulpverlenings- en politiezones, enz.).

We zijn tevreden met het initiatief, maar het is jammer dat de federale regering niet bereid is geweest om vertegenwoordigers van de lokale besturen bij deze besprekingen te betrekken. Toch is het duidelijk dat met het op gang brengen van dit debat de lijnen niet alleen op federaal niveau, maar ook op gewestelijk niveau verschuiven.

In het kader van de besprekingen in de Vivaldi-regering rond de fiscale hervormingsplannen, stuurden de ministers van Financiën van de drie gewesten en de *Fédération Wallonie-Bruxelles* op 20 maart een brief naar de federale minister van Financiën. Ze vroegen daarin een financiële compensatie vanwege de federale regering als er maatregelen zouden komen die voor dalende inkomsten uit de personenbelasting zouden zorgen. De vraag naar een neutrale hervorming werd nog eens herhaald aan de Eerste Minister tijdens bilaterale ontmoetingen met de betrokken ministers¹¹.

De Waalse regering had het principe van budgettaire neutraliteit vastgelegd in haar beleidsverklaring in 2019: *“le gouvernement veillera au respect du principe de neutralité budgétaire de ses décisions sur les finances communales”*¹²; de Brusselse regering van haar kant beperkte zich tot het schenken van *“bijzondere aandacht (...) aan de budgettaire weerslag die de hervormingen van het Gewest zullen hebben op het vermogen van de gemeenten om een eigen beleid te voeren”*¹³.

Nu, gezien haar recente opstelling ten opzichte van de federale regering, zouden de gemeenten het recht hebben om een gelijkaardige houding ten opzichte van hen te eisen en om dit principe

10. Zie https://search.coe.int/congress/pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a863d3

11. *La Libre Belgique*, 13 juni 2023.

12. De Waalse beleidsverklaring *Déclaration de politique régionale pour la Wallonie 2019-2024*, p.106.

13. Gemeenschappelijke Algemene Beleidsverklaring van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Regeerperiode 2019-2024, p.120.

eindelijk verankerd te zien in het volgende regeerakkoord.

WAT NU?

De werkgroep werkt voort en de komende maanden zullen er ongetwijfeld nieuwe voorstellen op tafel gelegd worden. De bedoeling is om zoveel mogelijk concrete vooruitgang te boeken, inclusief quick wins, en om gebruik te maken van de positieve dynamiek waarin de vergaderingen plaatsvinden.

Bijzondere aandacht gaat uit naar de algemene dotatie aan gemeenten (ADG). Men denkt eraan deze dotatie te hervormen. Zo zou onder andere het indexeringsmechanisme worden aangepast. Momenteel is dit beperkt tot 2% (vergeleken met 3,5% voor het Gemeentefonds in Vlaanderen en het *Fonds des Communes* in Wallonië, indexering + 1%).

In oktober 2022 heeft het Gewest, gezien de stijgende inflatie, 14 miljoen euro extra vrijgemaakt om de reële indexering van de ADG te verhogen van 2% tot 5,5%. Voor 2023 is nog eens 15 miljoen euro gepland. Daarnaast kondigde de minister voor Plaatselijke Besturen aan dat gemeenten die dat wensen, gezien de historisch hoge rentevoeten, steun kunnen krijgen van het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT) voor schuldbeheer. Het BGHGT kan ook gemeenten met liquiditeitstekorten helpen. Het huidige systeem voorziet in de toekenning van een lening om de cashflow te verbeteren en monitoring door een gewestelijke inspecteur. Samen met de gemeenten zoekt die mogelijke manieren om de situatie te verbeteren. In juli 2023 werd aangekondigd dat er in 2023 en 2024 een nieuwe leencapaciteit van in totaal 30 miljoen euro beschikbaar zou worden gesteld voor gemeenten, d.w.z. 15 miljoen euro per jaar.

Deze initiatieven zijn niet onbelangrijk. Het Gewest is zich ervan bewust dat de gemeenten zich op een cruciaal punt in hun lange bestaan bevinden: "Het Brussels Gewest weet hoezeer het lokale niveau zijn werking en toekomst kenmerkt en vorm geeft. De porositeit tussen de twee bevoegdheidsniveaus is

tastbaar en bijgevolg is een duurzame en billijke financiering van de gemeenten een fundamentele factor in de vergelijking tussen de gemeenten en het Gewest om de doelstelling van een betere dienstverlening aan de Brusselse burgers te bereiken"¹⁴.

In deze moeilijke context moeten we de behaalde resultaten niet alleen in geldtermen zien. Ze hebben ook een zeer symbolische betekenis. Ze houden verband met het functioneren van onze democratie.

Zonder een echte paradigmaverschuiving zullen lokale besturen snel achterop raken. Het gevaar bestaat wel degelijk dat ze keuzes moeten maken over de dienstverlening aan hun burgers.

De Conferentie van de Brusselse burgemeesters heeft deze boodschap al verkondigd in december 2021 in een vrijbrief¹⁵. Zij zeiden dat de groeiende belasting van beslissingen van hogerhand een reële bedreiging vormt voor de democratie: "De gemeenten in een wurggreep houden, dat is ons democratisch bestel in gevaar brengen. Het gevaar bestaat wel degelijk dat de Brusselse gemeenten straks voor een Corneliaans dilemma staan: diensten sluiten? Scholen? Diensten beperken? Hoe het essentiële van het bijkomstige onderscheiden?"

Nu het vertrouwen in politici nog nooit zo laag is geweest, blijft het lokale niveau het niveau waarmee burgers zich het meest verbonden voelen. Maar ook deze band wordt bedreigd. De burgemeesters verklaarden: "De gemeenten wurgen is de democratie wurgen. Wellicht ongewild speelt dit ook in de kaart van de populisten en de 'democratie-sceptici'. Wanneer de gemeenten hun rol niet meer kunnen vervullen en de burgers de diensten niet meer krijgen die ze van hen mogen verwachten, dan zal de kloof met de politiek nog groter worden". Het is tijd om gehoor te geven aan deze oproep.

Duurzame lokale financiën en het vertrouwen van de mensen in de instellingen zijn dus twee kanten van dezelfde medaille en zullen ongetwijfeld de belangrijkste thema's zijn bij de volgende verkiezingen in 2024.

14. Ontwerp van ordonnantie houdende de aanpassing van de Middelenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2022, het verslag uitgebracht namens de commissie voor de Financiën en de Algemene Zaken, gewone zitting 2021-2022, A 558/2, 20 juni 2022, p. 20.

15. Le Soir, 20 december 2021. <https://www.lesoir.be/413481/article/2021-12-20/des-communes-asphyxiees-cest-la-democratie-en-danger>; de Nederlandstalige tekst kunt u lezen op de website van Brulocalis <https://brulocalis.brussels/nl/nieuws/de-gemeenten-een-wurggreep-democratie-gevaar>

Révélez vos ambitions

ICHEC FORMATION CONTINUE

Développeur de Talents

SECTEUR PUBLIC | RH | MANAGEMENT | FINANCE | MARKETING | ENTREPRENEURIAT

WWW.ICHECFORMATIONCONTINUE.BE

> Interview door Quentin Vanhay, externe communicatie, en William Verstappen, adviseur, Brulocalis

CHRISTOS DOULKERIDIS: "WE MOETEN GEMEENTEN WEER FINANCIËEL GEZOND MAKEN"

Terwijl de werkgroep Gemeentefinanciën (WG) nog bezig is, sprak Brulocalis met haar voorzitter, Christos Doulkeridis, tevens burgemeester van Elsene. Meteen de uitgelezen kans om terug te kijken op de start van deze werkgroep, haar doelstellingen, maar ook op de heersende onderlinge sfeer en de band die ze helpt te versterken tussen de verschillende Brusselse gemeenten.

> Christos Doulkeridis, burgemeester van Elsene en voorzitter van de werkgroep Gemeentefinanciën.

Mijnheer de burgemeester, kunt u ons nog eens uitleggen waarom deze werkgroep is opgericht? Wat is de doelstelling en wat zijn de volgende deadlines?

Christos Doulkeridis (C. D.): Allereerst is het goed om erop te wijzen dat het probleem van de financiële moeilijkheden van de gemeenten al heel lang meegaat, van toen ik tussen 2009 en 2014 nog staatssecretaris was. Toen hebben de gemeenten van het Gewest een herfinanciering kunnen krijgen, waardoor ze hun financiën opnieuw in evenwicht konden brengen. Vandaag slagen sommige gemeenten erin om het evenwicht te bewaren, terwijl andere zich in een moeilijkere situatie bevinden. Dit verklaart waarom ze onder gewestelijk toezicht werden geplaatst, hetgeen gevolgen heeft voor de budgettaire keuzes.

Covid was een zeer belangrijk keerpunt. Er kwam een einde aan een zekere mate van financiële stabiliteit bij de lokale besturen. Verder was er de jongste federale fiscale hervorming. Die heeft een grote impact gehad op de lokale besturen zonder dat daar enige compensatie tegenover stond. Bovendien was er de defederalisering van het beheer en/of de

inning van een aantal belastingen, zoals de onroerende voorheffing.

Toen kwam de oorlog in Oekraïne en de duizelingwekkende stijging van alle prijzen - soms tot 50% - wat uiteraard een impact had op vroegere beslissingen. Dat is voelbaar bij de renovatie van bv. zwembaden, musea, sporthallen, enz. Daarbij komen nog de personeelskosten en de loonsverhoging waartoe tijdens deze legislatuur werd beslist. Dit alles heeft uiteraard een impact op het financiële evenwicht van de gemeenten.

Niet alle lokale besturen worden echter op dezelfde manier getroffen. Er zijn duidelijk uiteenlopende financiële en budgettaire situaties, waardoor de mogelijkheden om met deze problemen om te gaan variëren. Sommige gemeenten hebben bijvoorbeeld meer scholen, zwembaden, sporthallen, theaters enzovoort, terwijl andere er minder hebben. Dit heeft onvermijdelijk gevolgen wat betreft het vermogen om een evenwichtige begroting en fiscale situatie te bereiken.

Toen we tot het besef kwamen dat alle lokale besturen getroffen waren, hebben we besloten om deze werkgroep in het leven te roepen. Bedoeling is krachten te bundelen, een dialoog aan te gaan met het Gewest en de federale overheid en om na te denken over de verschillende aspecten die een spanningsveld vormen op het vlak van begrotingsevenwicht en de manieren waarop we daarop kunnen reageren. Het doel is om elkaar te steunen, goede raad uit te wisselen en na te gaan hoe we beter kunnen samenwerken met het Gewest. Vergeet niet dat het Gewest zelf in een kritieke financiële situatie zit en niet langer de gemeenten kan ondersteunen zoals in het verleden.

Is deze werkgroep van bijzonder belang voor uw gemeente?

C. D.: Allereerst is het goed om te onthouden dat wanneer je burgemeester wordt, je een hele reeks al genomen beslissingen erft. We krijgen een groot aantal projecten die tijdens de vorige legislatuur werden opgestart op ons

bord. Sommige zijn heel belangrijk. Neem bijvoorbeeld de renovatie van het gemeentehuis in Elsene, wat echt nodig was: een enorm project over vijftien of zelfs twintig jaar en momenteel blootgesteld aan ongeloflijke prijsstijgingen. En dan is er nog het geval van het OCMW. Men heeft daar wat de druk van de ketel proberen te halen, zonder rekening te houden met de sociale crisis. Daardoor hebben we de uitgaven voor het OCMW met 20% moeten verhogen.

Deze realiteit heeft natuurlijk een enorme impact op onze financiën, wat betekent dat de status quo niet langer een optie is. We hebben daarom de belastingen moeten verhogen, wat nooit gemakkelijk is gezien de toch al hoge belastingdruk. Tegelijkertijd moeten we oplossingen vinden, nieuwe inkomstenbronnen en mechanismen die onze financiën zoveel mogelijk beschermen.

Bij de mogelijke nieuwe inkomstenbronnen moeten we misschien denken aan een harmonisering van bepaalde bevoegdheidsdomeinen en aan samenwerking met de andere gemeenten rond openbare infrastructuur voor veel meer mensen dan enkel de eigen inwoners, zoals zwembaden of sportinfrastructuur.

In elk geval moeten we zoveel mogelijk vermijden dat we in een vicieuze cirkel terechtkomen, waarbij de bevolking te lijden heeft onder een daling van haar koopkracht en getroffen wordt door de crisis, en de gemeente ervoor moet zorgen dat haar inkomsten in evenwicht zijn, en daarvoor bv. aan de fiscaliteit moet raken.

Kortom, de situatie is niet echt specifiek voor de gemeente Elsene, maar het is duidelijk dat we ons door deze realiteit ook in een delicate budgettaire situatie bevinden. Om nog maar te zwijgen van de huidige en toekomstige noodzakelijke investeringen, zoals de strijd tegen de klimaatverandering, waarvan de effecten op korte termijn niet direct merkbaar zijn/worden.

Zijn er, naast deze eerste mogelijke oplossingen, nog andere manieren of resultaten gevonden?

C. D.: Om te beginnen moeten we een aantal inkomsten beter innen. Vaak worden ze niet geïnd om redenen van personeelsbezetting, transparantie of timing. Dat is bv. het geval voor de onroerende voorheffing of de personenbelasting, waarbij verschillende bestuursniveaus (gewestelijk en/of federaal) betrokken kunnen zijn.

Er moet ook nagedacht worden over de verdere evolutie van bepaalde belastingen zoals de onroerende voorheffing; over de mobiliteit en de nodige tools om te kunnen inspelen op de huidige transitie. Hiervoor zijn heel wat middelen nodig, zoals we onlangs hebben gezien met de zone met beperkte toegang (ZBT) langs de Elsensesteenweg; over het "bovengemeentelijk" concept en de mogelijkheid om voor bepaalde projecten samen te werken tussen gemeenten; over de nodige synergieën tussen gemeenten en OCMW's; over het gezamenlijk beheer van infrastructuur en/of sectoren waarvan het publiek zich niet uitsluitend tot het gemeentelijk grondgebied uitstrekt, zoals hierboven vermeld (zwembaden, cultuur, sportcentra, scholen, enz.).¹

Tot slot wil ik erop wijzen dat de gemeenten de laatste schakel zijn in de institutionele keten en dat hun taken meer dan ooit zichtbaar zijn. We zien dit bijvoorbeeld sinds corona. De mensen zonder eigen tuin vragen steeds meer om goede openbare ruimten. Gezien deze vooraanstaande rol mogen we de lokale besturen financieel niet in de steek laten, terwijl we van hen terecht een grote begrotingsdiscipline verwachten.

Hoe werd deze werkgroep praktisch georganiseerd?

C. D.: Allereerst wil ik Brulocalis bedanken voor haar bijdrage en voor het delen van haar onschatbare expertise met deze werkgroep. Alle gemeenten konden gebruik maken van deze deskundigheid.

De Conferentie van burgemeesters, die het initiatief voor deze WG heeft genomen, is politiek gezien momenteel een van de meest waardevolle organen die we hebben. Hier worden namelijk geen politieke spelletjes gespeeld en is er geen plaats voor opbod. Hier worden nuttige tips uitgewisseld, praten we op een respectvolle manier met elkaar en denken we in het algemeen belang, zonder afhankelijk te zijn van politiek vertoon. Dat respect is belangrijk, want men moet steeds meer met elkaar samenwerken.

Het kader van de bijeenkomsten van de Conferentie van burgemeesters volstond niet meer. Daarom hebben we deze werkgroep opgericht. Hierdoor kunnen we iets verder gaan in ons denken over gemeentelijke financiën. We zorgen er ook voor dat alle politieke strekkingen vertegenwoordigd zijn. Daardoor kunnen we flexibeler inspelen op de verschillende situaties in de gemeenten, waarbij we nog meer genuanceerde standpunten moeten innemen.

En dat accepteren we ook, want we zijn hier niet om ons met elkaar te meten, maar om samen te werken waarbij met iedereen rekening wordt gehouden. Er is een waardevolle instelling waardoor we een constructieve en positieve aanpak kunnen hanteren.

Hoe ziet u de toekomst?

C. D.: Het gaat een moeilijk jaar worden, want er komen verkiezingen aan. En we weten dat deze periode spanningen en meningsverschillen kan uitkristalliseren. Het is van essentieel belang dat onze expertise verbetert en dat onze dialoog met het Gewest wordt voortgezet, zodat we de nodige technische instrumenten hebben om ons beleid intelligenter, rechtvaardiger, eerlijker en fundamenteler te maken. De ministers Bernard Clerfayt, minister van Plaatselijke Besturen, en Sven Gatz, minister van Financiën, hebben deze logica volgens mij goed begrepen.

Het is duidelijk dat we een aantal wegen en mechanismen moeten bewandelen om effectiever en efficiënter te worden in het begrotingsbeheer. Vandaar het belang van de dialoog tussen de gemeenten, met het Gewest en liefst nog met de federale overheid. En ik zal de tijd en energie die ik tot mijn beschikking heb, blijven gebruiken en proberen om daar zo lang mogelijk aan te bouwen.

Als je één maatregel zou moeten doorvoeren, welke zou dat dan zijn?

C. D.: Ik vermeld er twee: de gedifferentieerde onroerende voorheffing, die me een van de interessantste pistes lijkt; en het ZBT-systeem op het vlak van mobiliteit. Hiermee kunnen we subtielere maatregelen invoeren en de impact ervan op de gebruikers bepalen.

1. Nvdr: In het bovenstaande artikel wordt dieper ingegaan op deze verschillende mogelijkheden: 'Eerste resultaten van de werkgroep gemeentefinanciën op initiatief van de Conferentie van burgemeesters'.

> Een interview door William Verstappen, adviseur bij Brulocalis

EN DE ANDERE LEDEN VAN DE WERKGROEP GEMEENTEFINANCIËN?

De werkgroep Gemeentefinanciën wordt voorgezeten door Christos Doukeridis, burgemeester van Elsene (zie interview hierboven) en bestaat verder uit Catherine Moureaux, burgemeester van Sint-Jans-Molenbeek, Vincent De Wolf, burgemeester van Etterbeek, Benoît Cerexhe, burgemeester van Sint-Pieters-Woluwe en Olivier Maingain, burgemeester van Sint-Lambrechts-Woluwe. De heren Cerexhe en De Wolf beantwoorden op hun beurt onze vragen.

> **Olivier Maingain, burgemeester van Sint-Lambrechts-Woluwe.**

> **Benoît Cerexhe, burgemeester van Sint-Pieters-Woluwe.**

> **Catherine Moureaux, burgemeester van Sint-Jans-Molenbeek.**

> **Vincent De Wolf, burgemeester van Etterbeek.**

Wat is momenteel de situatie in uw gemeente?

Vincent De Wolf (V. D. W.): Net als andere gemeenten zijn wij getroffen door eerst de coronacrisis, dan door de energiecrisis. Ze hebben alle twee een grote impact gehad op de gemeentefinanciën. In 2023 hebben de opeenvolgende indexeringen voor het gemeente- en het OCMW-personeel, alsook de gemeentelijke dotaties aan het OCMW en de politiezone - die naar boven bijgesteld zijn - een grote impact gehad op de gemeentebegroting. In deze omstandigheden was het een hele krachttoer om de begroting te kunnen opmaken. We hebben veel vergaderingen nodig gehad om onze doelstellingen te bereiken. En ondanks de economische moei-

lijkheden en dankzij nauwgezet werk zijn we erin geslaagd om de begroting in evenwicht te brengen. We hebben ook de personenbelasting verlaagd van 6,7 naar 6,3 zonder de onroerende voorheffing te verhogen. Als enige gemeente in Brussel.

Benoît Cerexhe (B. C.): Ondanks de opeenvolgende crisissen van de voorbije twee jaar (corona, de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis), dewelke een sneeuwbaaleffect hebben gehad en een torenhoge, zelfs recordinflatie hebben veroorzaakt, met als gevolg een stijging van de personeelskosten met 16,6%, is de financiële situatie van Sint-Pieters-Woluwe in evenwicht. Dat is het resultaat van een rigoureuze beleidsvoering. We hebben kunnen besparen op onze uitgaven zonder

daarbij te raken aan de dienstverlening aan de bevolking. En dat allemaal zonder de belastingen te verhogen voor onze inwoners. Sinds 2013 ligt de personenbelasting vast op 6% en de onroerende voorheffing op 2.200 opcentiemen. Sint-Pieters-Woluwe blijft dus de op 1 na minst belaste gemeente in het Brussels Gewest. De levensduurte is aanzienlijk gestegen en we moeten eerst alle andere wegen bewandelen in plaats van geld uit de portemonnee van de belastingbetalers te halen.

Hoe ziet u de toekomst?

V. D. W.: We willen deze koers aanhouden en de personenbelasting blijven verlagen. Daarbij wordt niet geraakt aan de onroerende voorheffing. Die blijft op hetzelfde peil als dertig jaar geleden. Vanuit begrotingsoogpunt willen we de werken op de site van het Jachtlof, waar het nieuwe gemeentehuis is, voltooiën. We gaan door met de verstedelijking van een gloednieuwe wijk op de site van het vroegere ziekenhuis van Etterbeek. De bouw van sociale en geconventioneerde woningen op de site van het vroegere gemeentehuis aan de Oudergemlaan is een ander groot project dat, net als het eerste, een positieve impact zal hebben op de latere gemeentebegrotingen. We zijn begonnen met de bouw en de toekomstige woningen bevinden zich naast de nieuwe polikliniek Baron Lambert, die wegtrekt uit het oude gebouw.

B. C.: In de toekomst rijzen er heel wat vragen: het Gewest en de federale regering hebben tijdens deze legislatuur heel wat nieuwe lasten en taken doorgeschoven naar de gemeenten, zonder hen daarvoor extra middelen te geven. De komende jaren zullen we dan ook moeten vechten voor het behoud van de gemeentelijke autonomie, wat betekent dat we herfinanciering moeten krijgen voor alle nieuwe taken die ons opgelegd worden. Daarnaast moeten we proactief blijven investeren in de energie- en technologische transitie om de kosten van fossiele brandstoffen te blijven verlagen en het milieu en de dienstverlening aan de bevolking te blijven verbeteren.

Brussel, België

Kit 'Nature Evolution' ©

Breng in de lente kleur aan de stad met onze mechanisch geplante bloemenweides

Voor meer informatie of een offerteaanvraag, neem contact op met:

Distributeur Natura Loci
info@naturaloci.be

Tel: +32 488 25 05 35
www.ververexport.be

Als je de kans zou krijgen om een baanbrekende maatregel in te voeren, welke zou dat dan zijn?

V. D. W.: In 2030 CO2-neutraal zijn. Het is een ambitieus en ongezien project waar we de voorbije 2 jaar aan gewerkt hebben en dat me bijzonder na aan het hart ligt. Ten eerste willen we alle gemeentelijke en OCMW-uitgaven vertalen in broeikasgasemissies. De bedoeling is om op basis van deze diagnose maatregelen te nemen waarmee we onze uitstoot kunnen verminderen. Tegen 2030 willen we koolstof-neutraal zijn en onze klimaatdoelstellingen halen. Alle gemeentelijke beleidstakken worden aangepakt en er liggen 18 concrete acties vast. Renovaties aan onze gebouwen en het patrimonium van de grondregie, mobiliteitsinitiatieven en niet te vergeten proactief beleid om onze bedrijven te helpen de klimaatuitdaging aan te gaan. Een vernieuwende en pragmatische methode, twee kenmerken die altijd al de belangrijkste kenmerken van ons beleid zijn geweest. Hiervoor wil ik hierbij ook de inwoners nauw betrekken en mensen die dat willen de mogelijkheid geven om te investeren in gemeentelijke projecten. Ze kunnen een deel van hun spaargeld met een gegarandeerd inkomen besteden aan koolstofarme initiatieven. Dit zal vanaf 2024 kunnen... Kortom, geen ecologie zonder economie. In Etterbeek is de strijd tegen klimaatverandering een realiteit. Geen bezweringen, maar actie op het terrein.

B. C.: Ik pleit er al lang voor om werknemers te belasten op de plaats waar ze werken, zodat het Brussels Gewest financiële autonomie krijgt en meer middelen heeft om te herverdelen onder de gemeenten. 🌍

NIEUWE UITVOERING VAN HET FEDERALE PLATFORM 'E-PROCUREMENT' - ONDERSTEUNENDE TOOLS EN OPLEIDING VAN PERSONEELSLEDEN

Sinds 4 september 2023 heeft het platform voor e-Procurement een nieuwe versie. Om de ambtenaren al vertrouwd te maken met het gebruik van dit nieuwe platform, biedt de FOD BOSA de volgende zelfstudies aan:

- Demo's en instructiefilmpjes;
- Een testomgeving om vertrouwd te raken met de tool;
- Een helpcenter met informatiefiches.

Ook de mensen van de gemeentelijke aankoopdiensten kunnen ze gebruiken.

Als er personeelsleden zijn die extra ondersteuning willen, biedt easy.brussels, in samenwerking met GSOB, tussen oktober en december 2023 een aantal opleidingen aan. Deze cursussen hebben een beperkt aantal plaatsen en zijn bedoeld als aanvulling op de zelfstudies. Overheidsinstanties worden aangemoedigd om voorkeur te geven aan deze tools en de interne ondersteuning.

Als er personeel van uw gemeente heeft deelgenomen aan de **Train de Trainer** cursussen die in 2023 door de FOD BOSA zijn georganiseerd, moeten zij ook meewerken aan deze begeleiding.

Inschrijven voor deze bijkomende opleidingen kan sinds begin september via GSOB. De links voor de inschrijvingen staan ook op de website easy.brussels. Tot slot staan de data ook in de Agenda op de website van Brulocalis.